

Papežská rada pro pastorační migraci a cestujících

Poselství na světový den turismu

27. září 2015

„Miliarda turistů, miliarda příležitostí“

1. V roce 2012 byla překonána symbolická hranice miliardy mezinárodních turistů. A počty stále stoupají, takže předpovědi odhadují, že v roce 2030 bude dosažen další mezník - dvě miliardy. K těmto číslům je nutné přičíst ještě větší nárůst počtu domácích turistů.

Na Světový den turismu se chceme zaměřit na příležitosti a výzvy, které před námi v souvislosti s těmito statistikami vyvstávají, a proto jsme převzali téma, které navrhuje Světová turistická organizace: *„Miliarda turistů, miliarda příležitostí“*.

Takový nárůst je velkou výzvou pro všechny sektory, které jsou zapojeny do tohoto celosvětového fenoménu - turisty, firmy, vlády i místní společenství - a jistě i pro církve. *Miliardu turistů* je třeba především považovat za *miliardu příležitostí*.

Toto poselství bylo zveřejněno jen několik dní po prezentaci encykliky papeže Františka *Laudato si'*, která je věnována péči o společný dům.

2. Nacházíme se ve fázi změn, ve které se mění způsob cestování a v důsledku toho se mění i zkušenost z cest. Kdo cestuje do zemí odlišných od jeho vlastní, dělá to s více či méně vědomou touhou odhalit prostřednictvím setkání, sdílení a konfrontace tu nejskrytější část sebe. Turista stále více vyhledává přímý kontakt s tím "druhým" v jeho jedinečnosti.

Oslabil se význam klasického pojmu „turista“, zatímco se posílil význam pojmu „cestovatel“, tedy ten, který se neomezuje jen na návštěvu určitého místa, ale jistým způsobem se stává jeho integrální součástí. Zrodil se „světoobčan“. Už nechce vidět, ale chce patřit, nechce pouze obdivovat, ale chce žít, nechce analyzovat, ale podílet se; plně respektovat osoby a věci, se kterými přichází do kontaktu.

V encyklice nás papež František vyzývá, abychom k přírodě přistupovali s „otevřeností divit se a žasnout“ a abychom používali „jazyk bratrství a krásy v našem vztahu se světem“ (*Laudato si'*, 11). To je správný postoj, který máme zaujmout vůči navštíveným místům a národům. To je cesta jak využít *miliardu možností* a získat z nich co nejvíce užitku.

3. Firmy v tomto odvětví musí usilovat o uskutečňování společného dobra jako první. I v oblasti turismu mají totiž firmy velkou zodpovědnost a je nezbytné, abychom si toho byli vědomi, pokud se má využít *miliarda příležitostí*. Jejich konečným cílem nesmí být zisk, ale spíše snaha nabídnout cestovateli cesty,

na kterých zažije to, co očekává. A to mají firmy dělat s respektem vůči lidem i životnímu prostředí. Je také důležité neztratit z mysli jednotlivé lidi. Turisty nelze chápat pouze jako součást statistiky nebo zdroj příjmů. Je nezbytné najít takové formy turistického podnikání, které byly vypracovány s jednotlivci a pro jednotlivce, vsadit na ně a na udržitelný rozvoj, a tak při respektování společného domu poskytnout nové pracovní příležitosti.

4. Zároveň musí vlády zajistit respektování stávajících zákonů a vytvoření nových na ochranu

důstojnosti jednotlivců, společenství a území. Je nezbytné zaujmout v tomto rozhodný postoj. I v oblasti cestovního ruchu musí světové autority různých zemí přijmout společné strategie na vytváření globálních společensko-ekonomických sítí na pomoc místním komunitám a cestovatelům, aby tak bylo možné pozitivně využít *miliardu příležitostí*, které tato vzájemná interakce nabízí.

5. V souvislosti s tím jsou i místní společenství vyzvána, aby otevřela své hranice a přivítala ty, kteří přicházejí z jiných zemí, hnání žizní po poznání. Je to jedinečná příležitost na vzájemné obohacení a společný růst. Poskytnuté pohostinství umožňuje využití potenciálu přírodního, společenského i kulturního prostředí, vytvoření nových pracovních míst, rozvinutí vlastní identity a zhodnocení území. *Je to miliarda příležitostí* na rozvoj zejména pro rozvojové země. Rozšiřování turismu - především toho odpovědného - otevírá cestu do budoucnosti ve vědomí vlastních historických i kulturních specifik. Vytváření zisku a podpora specifického dědictví umožňuje probuzení smyslu pro hrdost a sebeúctu, které jsou prospěšné pro posílení důstojnosti hostitelských společenství. Stále je však třeba mít na pozoru, abychom kvůli turistům nezrazovali vlastní území, tradici a identitu.

Právě v místních komunitách se „může zrodit větší odpovědnost, silný smysl pro společenství, zvláštní schopnost starat se o druhé a velkodušná tvořivost, hluboká láska k vlastní zemi, a také schopnost myslet na to, co zde zanecháme svým dětem a vnoučatům“ (*Laudato si' , 179*).

6. *Pokud je miliarda turistů* přátelsky přijata, může se změnit na důležitý zdroj blahobytu a udržitelného rozvoje pro celou planetu. Globalizace cestovního ruchu vede mimo jiné ke zrodu individuálního i kolektivního občanského vědomí. Každý cestovatel, který si na svých cestách po světě osvojí korektnější chování, se stává aktivním účastníkem péče o naši Zemi. Když se úsilí jednotlivce znásobí *miliardou*, stává se velkou revolucí.

V cestování se skrývá i touha po autentičnosti, která se projevuje v bezprostřednosti vztahů a v aktivní účasti na životě navštívených společenství. Takto roste potřeba odpoutat se od virtuálního světa - který umí vyvářet odstup a neosobní známosti - a objevit opravdové setkání s druhými. Taková "ekonomie sdílení" je schopna vytvořit síť, v níž se může rozvíjet lidskost a bratrství, které dokáží vytvořit rovnou výměnu dober a služeb.

7. Turismus představuje *miliardu příležitostí* i pro evangelizační misi církve. „Není nic opravdu lidské, což by nenašlo ozvěnu v jejich srdcích“ (Druhý vatikánský koncil, *Gaudium et spes*, 1).

V první řadě je důležité, aby církev liturgickou a formační nabídkou doprovázela katolíky. Je však třeba oslovit i ty, kterým cestování otevře srdce a začnou si klást otázky, a tedy dělat skutečné první hlásání evangelia. Je nezbytné, aby církev vycházela vstříc cestovatelům a nabízela jim přiměřenou a individuální odpověď na jejich vnitřní hledání; tím, že církev otevírá své srdce druhým, umožňuje jim autentické setkání s Bohem. Za tímto účelem mají být farní společenství ještě více připravena poskytnout pohostinství a také náboženskou formaci pro zaměstnance v oblasti turismu.

Úkolem církve je také učit lidi jak prožívat volný čas. Svatý otec nám připomíná, že „křesťanská duchovnost spojuje hodnotu odpočinku a slavení. Člověk má tendenci vytlačovat kontemplativní odpočinek jako něco sterilního a nepotřebného, a při tom zapomíná, že tak bere uskutečňovanému dílu to nejdůležitější: jeho smysl. Jsme povoláni zahrnout do našeho jednání rozměr přijetí a nezištnosti, který je zcela odlišný od jednoduché nečinnosti" (*Laudato si'*, 237).

Kromě toho nesmíme zapomínat ani na pozvání papeže Františka slavit Svatý rok milosrdenství. Musíme se ptát, jak se může stát pastorační v oblasti cestovního ruchu a organizování poutí prostředím, kde lze „zakusit Boží lásku, která utěšuje, odpouští a dává naději" (*Misericordiae Vultus*, 3). Zvláštním znakem této jubilejní doby bude bezpochyby putování (srov. *Misericordiae Vultus*, 14).

Církev, věrná svému poslání a vycházející z přesvědčení, že „evangelizujeme i tehdy, když se snažíme čelit různým výzvám, které přicházejí", spolupracuje zaváděním jednoduchých, ale účinných projektů na tom, aby se cestovní ruch stal nástrojem rozvoje národů, zvláště těch znevýhodněných. Proto musí církev a její instituce neustále bdít nad tím, aby se *miliarda příležitostí* nestala *miliardou* rizik, a musí spolupracovat při ochraně lidské důstojnosti, zaměstnaneckých práv, kulturní identity, životního prostředí atd.

8. Jde o *miliardu příležitostí* i pro životní prostředí. „Celý materiální vesmír je řečí lásky Boha, jeho nesmírné náklonnosti vůči nám. Půda, voda, hory, vše je Božím pohlazením“ (*Laudato si'*, 84). Mezi turismem a životním prostředím existuje úzká vzájemná závislost. Turistický sektor, který čerpá z přírodních a kulturních bohatství, může podporovat jejich zachování nebo paradoxně jejich zničení. V tomto se ukazuje jako dobrá průvodkyně na cestě encyklika *Laudato si'*.

Často se tváříme, že tento problém nevidíme. „Tato licoměrnost nám slouží k zachování našich stylů života, výroby a konzumu“ (*Laudato si'*, 59). Pokud máme jednat ne jako páni, ale jako „Odpovědní správce“ (*Laudato si'*, 116), každý z nás má své povinnosti, které je třeba naplňovat v konkrétních skutečích - počínaje specifickou legislativou až po ty nejjednodušší každodenní úkony, včetně vhodných výchovných programů a projektů udržitelného a ohleduplného cestovního ruchu. Všechno je důležité. Ale zároveň je nutná - a bezpochyby nejdůležitější i změna životního stylu a postojů. „Křesťanská duchovnost předkládá růst v střízlivosti a schopnost těšit se i z mála" (*Laudato si'*, 222).

9. Turistický sektor může být i *příležitostí*, ba *miliardou příležitostí* k budování cest pokoje.

Setkání, vzájemné výměnné pobyty a výměna zkušeností podporují harmonii a porozumění.

Miliarda příležitostí k tomu, aby se cestování změnilo na existenciální zkušenost. *Miliarda možností*, jak se stát tvůrci lepšího světa, s vědomím bohatství, které je ukryté v zavazadlech každého cestovatele. *Miliarda turistů, miliarda příležitostí* k tomu, abychom se stali „nástroji Boha Otce, aby naše planeta byla takovou, o jaké On snil při jejím stvoření, a aby odpovídala jeho projektu klidu, krásy a plnosti" (*Laudato si'*, 53).

Ve Vatikánu, 24. června 2015

kardinál Antonio Maria Vegliò

předseda

Joseph Kalathiparambil

sekretář

PAPEŽSKÁ RADA PRO PASTORACI MIGRANTŮ A LIDÍ MIMO DOMOV

Poselství ke Světovému dni cestovního ruchu 2014

27. září

„Cestovní ruch a rozvoj místního společenství“

1. Stejně jako každý rok se i letos bude 27. září slavit Světový den cestovního ruchu. Motto události, kterou každým rokem vyhlašuje Světová organizace cestovního ruchu (*United Nations World Tourism Organisation*, UNWTO), pro letošní rok zní „Cestovní ruch a rozvoj místního společenství“. Svatý stolec si je dobře vědom toho, jaký má cestovní ruch v současné době společenský i ekonomický význam, a chce tento fenomén doplnit v oblasti, která je mu vlastní, zejména co se týká evangelizace.

V Globálním etickém kodexu UNWTO se píše, že cestovní ruch má být pro společnost žijící v cílové oblasti přínosem: „Místní obyvatelstvo by mělo být zapojeno do aktivit cestovního ruchu a rovnoprávně sdílet ekonomické, sociální a kulturní přínosy, které vytvářejí, zvláště pokud jde o vytváření přímých a nepřímých pracovních míst na jejich základě.“¹ Tato slova tedy vyzývají obě strany, aby mezi sebou navazovaly vztahy vedoucí ke vzájemnému obohacení.

Pojem „rozvoj místního společenství“ úzce souvisí s jiným, poněkud širším pojmem, který je součástí sociální nauky církve, a tím je „všestranný rozvoj člověka“. Právě prostřednictvím tohoto druhého pojmu můžeme pochopit a vyložit si pojem první. Poučná jsou v tomto směru zejména slova papeže Pavla VI., který ve své encyklice *Populorum progressio* prohlašuje: „Rozvoj, o kterém mluvíme, se neomezuje na pouhý hospodářský růst. Aby byl opravdový, musí být všestranný, to jest musí vést k rozvoji celého člověka a celého lidstva.“²

Jak může takovému rozvoji napomoci cestovní ruch? Ke splnění tohoto cíle by všestranný rozvoj člověka a tak i rozvoj místního společenství v oblasti cestovního ruchu měly usilovat o dosažení vyrovnaného pokroku, který je udržitelný a týká se tří oblastí: ekonomické, sociální a environmentální, přičemž pod slovem „environmentální“ rozumíme ekologickou i kulturní sféru.

¹ Světová organizace cestovního ruchu, *Globální etický kodex cestovního ruchu*, 1. října 1999, čl. 5, odst. 1 (český text je dostupný na adrese <http://ethics.unwto.org/sites/all/files/docpdf/czechrepublic.pdf> – pozn. překl.).

² Papež Pavel VI., encyklika *Populorum progressio*, 26. března 1967, č. 14 (česky viz: *Sociální encykliky [1891–1991]*, Zvon, Praha 1996, str. 234 – pozn. překl.).

2. Cestovní ruch patří mezi klíčové hybatele hospodářského rozvoje, neboť zásadním způsobem přispívá k tvorbě HDP (celosvětově jde o 3-5 %), zaměstnanosti (7-8 % pracovních míst) a exportu (30 % celosvětového exportu v oblasti služeb).³

V současné době dochází k rozšiřování počtu turistických destinací a kterékoli místo na světě má potenciál stát se místem vyhledávaným turisty. Cestovní ruch se tak jeví jako jedna z nejspokojnějších udržitelných možností, jak bojovat s chudobou v nejpostiženějších oblastech, a pokud se správně rozvíjí, může se stát cenným nástrojem pokroku, vytváření pracovních míst, budování infrastruktury a podpory hospodářského růstu.

Jsme si vědomi toho, co zdůraznil i papež František, totiž že „důstojnost člověka je úzce spojena s prací“ a že jsme povoláni, abychom na problém nezaměstnanosti reagovali „nástroji tvořivosti a solidarity“.⁴ V tomto ohledu se cestovní ruch zdá být jedním ze sektorů, které jsou schopny nejsnáze generovat široké spektrum „tvořivých“ zaměstnání, z nichž mohou mít užitek ty nejohroženější skupiny obyvatel, mezi nimi ženy, mladí lidé či příslušníci některých etnických menšin.

Je naprosto nezbytné, aby ekonomický užitek cestovního ruchu pocítily všechny části místního společenství, aby přímo prospíval rodinám a zároveň naplno využíval místní lidské zdroje. Aby tohoto užitku bylo možné dosáhnout, je stejně tak nezbytné dodržovat etické principy, které budou především respektovat každého jednotlivého člověka i celé místní společenství, a přitom se vyvarovat „čistě ekonomického pojetí společnosti, které usiluje o sobecký prospěch a nebere do úvahy hledisko sociální spravedlnosti“.⁵ Nikdo nesmí hledat vlastní blaho na úkor jiných lidí.⁶

Užitek z cestovního ruchu podporujícího rozvoj místního společenství ovšem není možné redukovat pouze na ekonomickou sféru, ale tvoří ho také další dimenze stejného či dokonce většího významu. Patří mezi ně kulturní obohacení, příležitost k setkání s druhými lidmi, vznik „vztahového zboží“, podpora vzájemného respektu a tolerance, spolupráce mezi veřejnými a soukromými institucemi, posilování společenských vazeb a občanské společnosti, zlepšení sociálních podmínek společnosti, impulzy vedoucí k udržitelnému hospodářskému a společenskému rozvoji a také podpora přípravy mladých lidí na budoucí povolání – abychom vyjmenovali alespoň některé.

3. Pro rozvoj cestovního ruchu je nutné, aby se jeho hlavním hybatelem stalo místní společenství a přijalo ho za svůj a také aby do něj aktivním způsobem vstupovali představitelé samosprávy i jednotlivé instituce občanské společnosti. Je velmi důležité, aby vznikaly vhodné koordinační a participační struktury, jež by podpořily dialog, usilovaly o dohodu, sjednocovaly individuální snahy a na základě konsenzu stanovovaly společné cíle a nabízely způsoby jejich dosažení. Usilovat o rozvoj cestovního ruchu neznamená dělat něco „pro“ místní společenství, ale „s“ místním společenstvím.

Turistickou destinaci totiž netvoří jen krásná krajina či infrastruktura skýtající pohodlí, ale především společenství místních obyvatel se svým vlastním fyzickým prostředím a kulturou. Proto je důležité podporovat takové formy cestovního ruchu, jež se rozvíjejí v souladu s hostitelským společenstvím, s jeho tradicemi a kulturou, dědictvím a životním stylem. Při tomto setkání v duchu vzájemného respektu se mezi místním společenstvím a návštěvníky může zrodit plodný dialog, který napomáhá rozvoji tolerance, respektu a vzájemného porozumění.

Místní společenství by mělo pochopit, že je povoláno střežit své přírodní i kulturní dědictví, poznávat ho a být na ně hrdé, mít ho v úctě a zvětšovat jeho hodnotu, aby ho pak mohlo sdílet s turisty a předávat budoucím generacím.

Křesťané tvořící místní společenství musí být zároveň schopni představit své umění, tradice, dějiny i mravní a duchovní hodnoty a především dosvědčit svou víru, která tvoří základ všech těchto věcí a dává jim smysl.

³ Srov. Světová organizace cestovního ruchu – Světová rada cestování a cestovního ruchu, *Otevřený dopis představitelům států a vlád týkající se cestování a cestovního ruchu*.

⁴ Papež František, *Promluva k představitelům a dělníkům oceláren Terni a věřícím diecéze Terni-Narni-Amelia*, 20. března 2014.

⁵ Papež František, *Promluva při generální audienci*, 1. května 2013.

⁶ „Bohaté země prokázaly schopnost vytvářet hmotná dobra, často se tak ovšem děje na úkor člověka a slabších společenských tříd“ (Papežská rada „Iustitia et Pax“, *Kompendium sociální nauky církve*, 2. dubna 2004, č. 374).

4. Na této cestě směřující k všestrannému rozvoji člověka a místního společenství se chce církev jako odbornice na lidství podílet tím, že předloží svou křesťanskou vizi rozvoje a nabídne to, „co má vlastního: celistvý pohled na člověka a na lidské záležitosti“.⁷

Z pozice své víry můžeme přispět smyslem pro člověka, společenství a bratrství, smyslem pro solidaritu a spravedlnost a také vědomím toho, že jsme povoláni být správci (a ne vlastníky) stvoření a pod vedením Ducha Svatého pokračovat ve spolupráci na Kristově díle.

V souladu s tím, co od osob činných v pastorační cestovního ruchu vyžadoval papež Benedikt XVI., musíme zvýšit své úsilí, abychom „tento fenomén osvětlovali z hlediska sociální nauky církve a podporovali kulturu etického a odpovědného cestovního ruchu, který bude respektovat důstojnost každého člověka i celých společenství, bude všem otevřený, spravedlivý, udržitelný a ekologický“.⁸ S velkou radostí zažíváme, že církev v mnoha částech světa odhalila potenciál turistického průmyslu a spustila některé jednoduché, avšak účinné projekty.

Vzrůstá také počet křesťanských sdružení, která organizují odpovědný cestovní ruch do méně rozvinutých oblastí, i takových, jež podporují takzvanou „solidární“ či „dobrovolnickou“ turistiku, umožňující lidem zapojit se o dovolené do spolupráce na nějakém projektu v rozvojové zemi.

Za zmínku stojí také programy, které v zájmu udržitelného a spravedlivého cestovního ruchu ve znevýhodněných oblastech podporují jednotlivé biskupské konference, diecéze či řeholní kongregace. Cílem těchto programů je doprovázet místní společenství, pomáhat mu ve vytváření příležitostí pro reflexi, podporovat všechny formy vzdělávání, podílet se radou či spoluprací na vytváření projektů a podněcovat k dialogu s úřady i s jinými skupinami. Tyto zkušenosti vedly ke vzniku nabídky organizované přímo v místním společenství prostřednictvím nejrozličnějších sdružení a mikropodniků poskytujících své služby v oblasti cestovního ruchu (ubytování, restaurační zařízení, průvodcovské služby, řemeslná výroba atd.).

⁷ Papež Pavel VI., encyklika *Populorum progressio*, 26. března 1967, č. 14 (česky viz: *Sociální encykliky [1891–1991]*, Zvon, Praha 1996, str. 234 – pozn. překl.).

⁸ Papež Benedikt XVI., *Poselství k VII. světovému kongresu o pastorační cestovního ruchu, Cancún (Mexiko)*, 23.–27. dubna 2012.

Vedle toho existuje také značné množství farností, které v turistických destinacích vítají návštěvníky, nabízejí jim liturgická, vzdělávací a kulturní setkání s nadějí, že čas dovolené „prospěje jejich lidskému i duchovnímu růstu, a v pevném přesvědčení, že ani během volna nemůžeme zapomínat na Boha, který nikdy nezapomíná na nás“.⁹ Za tímto účelem se farnosti snaží rozvinout „přátelskou pastorační“, která jim umožňuje uvítat příchozí v duchu otevřenosti a bratrství a ukázat jim živé a přívětivé společenství. Aby však tyto projevy pohostinnosti byly ještě účinnější, je třeba zintenzivnit spolupráci s ostatními sektory v této oblasti.

Předložené pastorační náměty dnes nabývají na důležitosti s tím, jak se rozvíjí jistý druh „zážitkové turistiky“. Ten usiluje o vybudování vazeb s místními obyvateli a chce návštěvníkům umožnit, aby se cítili jako členové místního společenství, účastnili se jejich každodenního života, navazovali kontakt a dialog.

Úsilí církve v oblasti cestovního ruchu přijalo tedy konkrétní podobu v mnoha projektech. Jedná se o projekty, které vznikly z velkého množství zkušeností, z nasazení, nadšení a tvořivosti řady kněží, řeholníků a řeholnic i laiků, kteří se tak chtějí podílet na socioekonomickém, kulturním i duchovním rozvoji místního společenství a pomoci mu, aby mohlo hledět do budoucnosti s nadějí.

S vědomím, že jejím prvořadým úkolem je evangelizace, nabízí církev veškerou, ač mnohdy jen skromnou spoluúčasť, aby mohla reagovat na specifické situace všech lidí, zejména těch nejpotřebnějších. To vše činí s přesvědčením, že „evangelizujeme i tím, že se snažíme vyrovnat s různými výzvami, které se mohou vynořit“.¹⁰

Vatikán 1. července 2014

Antonio Maria kardinál Vegliò, předseda

✠ Joseph Kalathiparambil
sekretář

⁹ VII. světový kongres o pastorec v cestovním ruchu, *Závěrečné prohlášení*, Cancún (Mexiko), 23.–27. dubna 2012.

¹⁰ Papež František, apoštolská exhortace *Evangelii gaudium*, 24. listopadu 2013, č. 61 (česky viz: Papež František, *Evangelii gaudium*, přel. Milan Glaser, Paulínky, Praha 2014, str. 45 – pozn. překl.).